

Демченко В.М., доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат філологічних наук, доцент

ЛОГІКА ЮРИДИЧНОГО СУБСТИЛЮ: СИНТАКСИЧНИЙ ВИМІР

У торішньому збірнику цієї конференції ми аналізували юридичний субстиль у його морфологічному вимірі на прикладі КАС України. Наразі приділимо увагу синтаксичним структурам правничої мови, оскільки в мовному оформленні правових понять вони виявляють орієнтацію укладачів або на українську традицію, або на російську. Як ми вже кількаразово зазначали, це становить небезпеку для системи мови, порушує її та кодифікує помилкові форми через їх використання в державних документах. Найбільш свіжий приклад - кодифікація в ухваленому на найвищому рівні Законі України «Про поліцію» терміна *поліцейський*, що ілюструє суто російську традицію. Відповідно ж до законів української мови прикметникова форма для називання особи не використовується. І якщо пропонувані лексеми *поліцай* або *поліціянт* табуйовані колишніми радянськими адептами, то *полісмен* - як міжнародний термін - мав би право на існування.

Що ж до синтаксичних особливостей юридичного субстилю, то вони визначаються своїми писаними та неписаними правилами: слід дотримуватися певного порядку (спочатку описуються умови, за яких починає діяти норма права (гіпотеза), далі - ознаки діяння, що відбулося за таких умов (диспозиція), і насамкінець - можливі заходи державного впливу вразі невиконання вимог цієї норми (санкція); наскільки можливо, намагатися використовувати прості речення, не ускладнювати та не загромождувати їх зайвими конструкціями та повторами.

Останню вимогу проілюструємо фрагментом із КАС України: «Сторони та інші особи, які беруть участь у справі, дають свої пояснення. Першою дає пояснення особа, яка подала касаційну скаргу. Якщо касаційні скарги подали обидві сторони, першим дає пояснення позивач. За ними пояснення дають особи, які приєдналися до касаційної скарги, а потім - інші особи, які беруть участь у справі. Суд може обмежити тривалість пояснень, встановивши для всіх осіб, які беруть участь у справі, рівний проміжок часу, про що оголошується на початку судового засідання» (ч. 3 ст. 221 КАС України). Цей текст складається з п'яти речень, які ускладнено хіба що означальними чи обставинними зворотами або односкладними підрядними частинами. Тобто речення, наскільки це можливо, прості та логічно побудовані.

Щоб уникнути зайвого нагромадження у складі синтаксичної конструкції, треба звільнити її від різноманітних тавтологічних утворень. Так, у нормі «У разі відсутності *закону*, що регулює відповідні правовідносини, суд застосовує *закон*, що регулює подібні правовідносини (аналогія закону), а за відсутності такого *закону* суд виходить із конституційних принципів і загальних засад права...» (ч. 7 ст. 9 КАС України), на перший погляд, наявна тавтологія: автор три рази називає ознаки певного Закону, змінюючи другого разу лексему *відповідні* на таку ж абстрактну *подібні* та вводячи третього разу короткий заміник із вказівним займенником *такий*. Проте ці ознаки стосуються різних законів: перша - конкретного (відповідного), друга - схожого (подібного), і лише третя змінює останню.

Буває також, що текст потребує якоїсь певної вставки- доповнення, з чим стає більш зрозумілим. Наприклад, норму ч. 3

ст. 25 КАС України варто доповнити розділовим сполучником а: «...Цей документ не оголошується в судовому засіданні, *а* приєднується до справи і є відкритим для ознайомлення». У цьому разі він не протиставляє зазначені дії, а просто їх розділяє для більшої конкретизації.

Таким чином, слід визнати, що на дотримання законів української мови уже здійснено чимало змін у правових документах, однак цей процес потребує постійної уваги та контролю, оскільки потребує такого ж захисту своїх законів, як і будь-яка інша складова державної незалежності.